

VELETINY

**Obec Veletiny leží na západním okraji mikroregionu Uherskobrodsko, přibližně uprostřed trasy mezi Uherským Brodem a Uherským Hradištěm. Zástavba je soustředěna na levém břehu řeky Olšavy a v údolí podél Vlčnovského potoka, z jižní a západní strany lemována zalesněnými stráněmi.
V obci žije 580 obyvatel.**

HISTORIE

Veletiny patří k velmi starým osadám, neboť ležely na starodávné cestě vedoucí z Brna přes Bzenec, Kunovice, Sady a Podolí na Uherský Brod a dále Starohrozenkovským průsmykem do Uher. Stará pověst klade dokonce její původ do období říše Velkomoravské.

Původní osada zde byla zjištěna v místech "Losky". Pro tehdejší obyvatele Veletin, živící se většinou zemědělstvím, bylo sídlo na Loskách nepříhodné, poněvadž většina polí se nacházela na levém břehu Olšavy. Vystavěli si proto novou vesnici ve vyšší poloze, v místě dnešních Křivosúd, kde nebyly bažiny a neohrožovaly je povodně.

V roce 1141 ležela vesnice v oblasti patřící k Olomouckému biskupství, na pomezí arcijáhenství spytihněvského a bředavského. První písemná zmínka o obci je však až z roku 1201. V červenci t. r. daroval český král Přemysl Otakar I. klášteru Hradiště u Olomouce ves Štěpánov a zároveň potvrdil tomuto klášteru držbu řady vesnic, mezi nimiž se jmenuje i Veletin (*Sub eisem vera sigilli ... testium supradictum, has villas confirmavi... Weletin*).

Na přelomu 12. a 13. století byly tehdy Veletiny majetkem Hradišťského kláštera. Brzy na to, v roce 1205, přichází na Velehrad 12 cisterciánských mnichů z Plas a zakládají nový klášter, který byl obdarován řadou vesnic. Bylo tak založeno velehradské panství a nedlouho potom zahájena velká kolonizace krále Václava I. a Přemysla Otakara II. Zásluhou šlechtice Boreše z Rýzmburka a jeho synů byly založeny obce Němčí, Slavkov, Bohuslavice, Boršice a další. Samy Veletiny se v této době staly majetkem drobné šlechty - pánů z Veletin. Mezi svědky donace olomouckého biskupa Theodorica v roce 1283 se mimo jiné jmenují Jiljí z Veletin a Závís a Sláva z Veletin, snad jeho synové. Roku 1354 držel Veletiny Pešek z Veletin, který zemřel před rokem 1362, a po něm ves zdělili jeho synové Mikšík, Ješek, Pešek Závís a Petr. Ve svém rodném znaku měli páni z Veletin osmiloukoťové kolo. (V 17. století toto znamení užívala na své pečeti obec Podolí). Syn Peška z Veletin, Petr, se uvádí roku 1375, Pešek byl v roce 1365 ženat s Annou z Krumsína, která v roce 1371 měla na Veletinách zástavu 60 hřiven, roku 1373 držel Bílevsko a roku 1375 Vrbku. Mikšík držel roku 1365 Rychlov, 1374 Vrbku a v letech 1376 až 1407 Heršice, Ješek držel roku 1365 Moravany, roku 1371 Blevsko a Rychlov a 1384 Vrbku.

Závís, který v letech 1365 až 1406 držel Rychlov, Vrbku a Lipovou, vybudoval ve Veletinách nad Křivosúdy tvrz jako sídlo místních vladyků. Tento rod však majetek ve Veletinách ve svých rukách neudržel. V roce 1381 dává totiž markrabě moravský Jošt Veletiny lénem Ješkovi Lukovskému ze Štranberka. V roce 1389 však již Petr ze Šternberka dává Veletiny s tvrzí a mlýnem Siegfriedu ze Slatiny.

V druhém desetiletí 15. století otřásla nejen Čechami, ale i jihovýchodní Moravou husitská revoluce. Proti upálení Mistra Jana Husa připojil svou pečeť na protestní list v září 1415 i Hereš z Veletin a Mikuláš z Heršic, spoluvlastník Veletin. Po roce 1420 se stal majitelem Veletin Dobeš z Rohozova, který patřil k rodu Bedřich ze Strážnice. Tato drobná šlechta - Bedřich ze Strážnice, Tomáš z Vizovic, Vašek z Valdštejna a na Uherském Ostrohu a další - se postavila do čela venkovského lidu v boji proti náboženskému, národnostnímu a sociálnímu útlaku. Husitské povstání na jihovýchodní Moravě s centrem na malém moravském Táboře u Nedakonic, bylo namířeno zejména proti klášteru na Velehradě. Boj však zasáhl i další oblasti - Uhersko-Brodsko, Hlucko i Vlčnovsko.

Dne 29. června 1437 vložil do zemských desek Dobeš z Rohozova vesnici Veletiny s rychtou, mlýnem, dvěma hospodami a lesy a veškerými robotami Arklebovi z Vlčnova a jeho synu Burianovi. Za spoluúčastníky těchto držav byli přizváni strýcové Zich z Lipiny a Jindřich z Chlumu. Jak Arkleb, tak Burian z Vlčnova, který zemřel ve Veletinách 29. listopadu 1460, se snažili využít všech prostředků a možností k vytvoření a rozšíření svých dědičných statků. Mimo jiné se na čas zmocnili části majetku velehradského kláštera (Podolí), získali Vlčnov a Nový Světlov atd. Rozhodně také začali odmítat nároky svých příbuzných na Veletiny. V roce 1448 vedla proto Sibyla z Veletin stížnost na Buriana, že drží dědictví "Veletiny, tvrz, dvůr i ves" a dokonce se odvážil odprodat třetinu jejího dědičného mlýna v této vesnici. Manželem Sibyly z Veletin byl Jindřich z Morkovic, který zemřel před rokem 1483. Jindřichu Bařickému také vložil v roce 1466 potomek Buriana Jiřík z Vlčnova, samotnou ves Vlčnov. Synové Jindřicha byli Jan a Michal (připomínající se roku 1464) a Václav Bařický z Morkovic. Veletiny samé se však dostaly do rukou Petra Bílého z Hostišova, který před rokem 1480 vzal na společné vlastnictví Veletin Dobiáše z hory Obřanské.

V letech 1480 -1484 seděl na veletínské tvrzi velitel "černé roty" Petr Haugvic z Biskupic. Ten prodal Veletiny Mikuláši Čečvickému z Lužic. Svého práva však na Veletiny a další statky dosáhli Morkovicové, neboť 6. ledna 1492 vložili do zemských desek odprodej Sibyla a Perchta z Morkovic, dcery a dědičky Václava z Morkovic, které prodaly Veletiny s dvorem a Vlčnov, Kvačice, Chylice a Hradčovice Přibíku ze Zahradky. Dne 24. června 1499 byl tento majetek prodán Vilému Hřivínovi z Újezda a v roce 1504 Burianu z Vlčnova, který je prodal roku 1518 Janu z Kunovic.

Tím byly Veletiny připojeny k panství Uherský Brod, s kterým sdílely majitelé i osudy až do roku 1850. Pánové z Kunovic (Jan 1506 - 1545, Jetřich 1545 -1582, Arkleb 1582 -1609, Jetřich a Jan 1609 -1610 a Jetřich 1610 -1611) prodali v roce 1611 statek Kounicům.

ZAJÍMAVOSTI

Ochotnické divadlo

V naší obci má ochotnické divadlo bohatou tradici a sahá do daleké minulosti. Někteří, dosud žijící pamětníci vzpomínají jak hráli divadlo už v roce 1919. Hrálo se v "šenku", za jeviště sloužil malý vyhrazený prostor. Kulisy a rekvizity si ochotníci vyráběli sami. Velmi aktivní v této činnosti byli místní Sokoli. První divadelní představení, které členové Sokola zahráli se uskutečnilo 23. ledna 1927. Byla to veselohra: "Srážka vlaků a konečně sami".

Pak následovaly hry: Ideální manžel, Na statku a v chaloupce, Pomněnky, U naší kapličky a další hry, jak jsou zaznamenány v místní kronice. Od roku 1929 začali Sokolům "konkurovat" místní Hasiči a také "Republikánský dorost". Tito hráli hry s přitažlivým názvem jako např.

Pražské švadlenky, Bártova pomsta, Vesnička pod lipami, Podařené námluvy a jiné.

Dalším obdobím divadelní činnosti byla léta 1939 - 1942, Zuřila druhá světová válka, na bojišti a v koncentračních táborech umírali nevinní lidé. Ochotníci operetkami s vlasteneckou tematikou pomáhali svým spoluobčanům tyto zlé časy přežít. A tak doslova na zapřenou nacvičovali a hráli: Moravěnko milá. Písně dcery ducha mého. Už je zase v Čechách jako bejvávalo, Chaloupky pod horami a další povzbudivé hry.

Když přišla v roce 1945 svoboda, lidé si oddechli a svoji radost ze svobody dali najevo opět divadelní činností. Do čela znovuzrozeného spolku se postavil místní ochotník pan Vladislav Šišák. Dát dohromady několik nadšenců nebylo těžké a divadlo bylo opět na světě. Tentokrát se už hrálo v místním hostině, který měl samostatný sál. A tak v letech 1947 až 1952 viděli diváci ve Veletinách opět řadu pěkných divadelních her. Jako příklad uvádím : Chudák manžel. Prach a broky, Zelení hájové, Myslivecká latina, Na letním bytě a další.

V dalších letech divadelní činnost ustala. O obnovení se pokusili členové tehdejšího Svazu české mládeže pod vedením učitelky Karly Spáčilové a zahráli dvě pohádky: Zkoušky čerta Belínka a Sněhová královna.

Přišel rok 1963. V obci byl dokončený nový Kulturní dům a tato skutečnost přiměla řídicího místní školy k zamyšlení, zda by se toto zařízení nedalo využít jinak, než jenom k "tancovačkám". A opět je to starý vírný ochotník pan Šišák, který navrhuje zkusit obnovit divadelní činnost ve Veletinách. A tak se také stalo. 15 místních mužů a žen se začalo pravidelně dvakrát v týdnu scházet k nácvičce veselohry "Paní mincmistrová". Premiéra této hry se po několikaleté odmlce uskutečnila 9. května roku 1964. A touto premiérou, tímto dnem byl položený základní "kamen" nového divadelního kroužku Veletských ochotníků, kteří v následujících letech zahráli ještě 15 divadelních her a taky pohádek Uvedu alespoň některé : Z českých mlýnů, Ukradené štěstí, Domov je u nos, Pan radní si neví rady, Myslivecká latina, pohádku Zlaté srdíčko, Zelená perla, Spekla štěstí. Pohádka o beranicích a další. Členové tohoto ochotnického kroužku pořádali několik "Silvestrovských večerů" s bohatým programem a taky estrádní večery.

V roce 1972 začaly projevovat zájem o divadelní činnost taky Veletské děti - školáci. Tento zájem jsme s radostí uvítali a hned jsme taky nacvičili s těmito mladými herci pohádkovou hru. Poněvadž byl zájem veliký, vybrali jsme hru: "Stříbrná studánka", kde účinkovalo 24 veletských školáků. Děti hrály s velikým nadšením a láska k divadlu se předávala stále mladším dětem. Teď už hrají děti tehdejších mladých herců a hrají stále rády. Od onoho dne, kdy byla premiéra Stříbrné studánky sehráli členové dětského kroužku "Sněhurka" celkem 12 pohádek. A opět alespoň některé uvedu: Zapomenutá studánka, Čarovný zvon, Popelka, Písnička pro princeznu, Strašidlo Bublípuk, Pasáček vepřů, Sněhurka, Zvířátka a sedm mužíčků a další. Poslední pohádku : Zkoušky čerta Bertíka, zahrály děti ze "Sněhurky" dne 19.5.1996.

Osobnosti

Kučera Jan

*24.3.1860 (Uherský Brod) +1.4.1919

Místa působení: Uherský Brod; Veletiny

Povolání, specializace: učitel; komeniolog; archeolog; muzejník

Poznámka: V r. 1898 věnoval brodskému muzeu své archeologické a numismatické sbírky.

Sám muzeum instaloval, čímž se prakticky stal jeho spoluzakladatelem. Jeho životním dílem jsou "Paměti královského města Uherského Brodu"

Niederle Lubor

*20.9.1865 (Klatovy) +14.6.1944 (Praha)

Místa působení: Veletiny

Povolání, specializace: archeolog; etnograf; antropolog

Organizace, instituce: první profesor prehistorie a 1927-29 rektor UK; Založil Archeol. ústav, Spol. čs. prehistoriků. Vydával čas. Český lid

TURISTIKA

Soubor 15 vinných búd

Lokalizace:

při cestě z Veletin do Vlčnova

Popis:

Rezervace lidového stavitelství (od. r. 1995). Významnými stavbami jsou vinohradnické stavby (búdy). Tvořily samostatnou zástavbu mimo intravilán obce. Vinné sklepy se rozkládají při cestě z Veletin do Vlčnova a tvoří nepravidelnou řadu. Z použité konstrukce je zřejmé stáří objektů. Obvodové zdivo z dusané hlíny na některých nejstarších búdách zpevňují diagonálně kladené dubové trámce. Původní nízká valbová střecha krytá pálenou krytinou (dříve doškem) se vstupem do půdního prostoru i těžké dubové dveře s prkny kladenými diagonálně působí svou hmotností. Jde o dvouprostorové lisovny bez sklepa. V lisovně, přední z obou místností, se lisovaly hrozny na rozměrných dřevěných lisech, které jsou sporadicky ještě dodnes zachovány. Kromě toho tu vinař ukládal nářadí k obdělávání vinohradu a vinařské nádoby. Lisovna sloužila mimo pracovní úkony k posezení vinaře a jeho přátel při pohárku vína. V "komůrce", zadní menší místnosti, se skladovaly sudy s vínem.

Vinné lisovny ve Veletinách - rezervace lidové architektury.

literatura

SPATHOVÁ, Jana: *Nemovitě kulturní památky jižní Moravy*. Sv. 8. Brno 2000, s. 101

Vesnická památková rezervace Veletiny - Stará Hora

Rozhodnutí č:1995127

Rok: 1995

Název rozhodnutí: Nařízení vlády č. 127/1995 Sb. ze dne 24.5.1995 o prohlášení území ucelených částí vybraných měst a obcí s dochovanými soubory lidové architektury za památkové rezervace.

kontakt na obecní úřad:

Veletiny 218

687 33

tel., fax: +420/572 671 181

e-mail: obec.veletiny@tiscali.cz

www.obec.veletiny.cz

ZDROJ

www.slovacko.cz

LITERATURA

Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku: Slovácko – Uherskohradištsko. Soukup & David 2006, s. 90

SIROVÁTKA, Oldřich: *Lidové balady na Slovácku*, sv. 2. Práce Slovákého muzea, Uherské Hradiště 1965

JILÍK, Jiří – Moarch „Miško“ Eveno: *Rebelové proti všednosti*. Ottobre 12, 2003